

Sygn. akt I ACa 248/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Zwierzyńska (spr.)
Sędziowie:	SA Dariusz Janiszewski SO del. Barbara Rączka – Sekścińska
Protokolant:	sekretarz sądowy Agnieszka Kisicka

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2016 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w G.

przeciwko A. R.

o zapłatę na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 12 listopada 2015 r. sygn.akt IX GC 487/15

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie I (pierwszym) w ten sposób, że oddala powództwo;
2. w punkcie II (drugim) przez jego uchylenie;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 9.317 zł (dziewięć tysięcy trzysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Barbara Rączka – Sekścińska SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Dariusz Janiszewski

Sygn. akt I ACa 248/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku

- w punkcie pierwszym zasądził od pozwanego A. R. na rzecz powódki (...) Spółki Akcyjnej w G. kwotę 113.983,47 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwot:

- 26.396,26 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,

- 241 zł od dnia 8 września 2014r. do dnia zapłaty,
- 5.689,67 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,
- 6.060,73 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,
- 615,65 zł od dnia 8 września 2014r. do dnia zapłaty,
- 1.014,38 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,
- 27.596,06 zł od dnia 1 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty,
- 5.514,79 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,
- 6.117,49 zł od dnia 9 października 2013r. do dnia zapłaty,
- 25.062,43 zł od dnia 1 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty,
- 8.052,67 zł od dnia 1 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty,
- 1.622,34 zł od dnia 8 września 2014r. do dnia zapłaty, a
- w punkcie drugim zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5.700 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych oraz kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że 19 grudnia 2002 r. pozwany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zawarł z Zakładem (...) S.A., będącym poprzednikiem prawnym powódki, umowę nr (...), przedmiotem której była sprzedaż energii elektrycznej do lokalu przy ul. (...) we W.. Następnie w dniu 1 sierpnia 2010 r., pozwany zawarł z powódką umowę kompleksową nr (...) dotyczącą zaopatrywania w energię elektryczną obiektu położonego przy ul. (...) we W.. Integralną częścią tej umowy były ogólne warunki umów kompleksowych (...) S.A., zgodnie z § 17 ust. 4 których w razie powstania zaległości w płatnościach (należności wynikające z faktur wraz z odsetkami lub odsetki od nieterminowo uregulowanych faktur), dostawca mógł zarachować dokonane przez odbiorcę wpłaty pieniężne w pierwszej kolejności na poczet odsetek od faktur uregulowanych z opóźnieniem, a następnie na poczet najdawniej wymagalnego długu.

W sprawie Sąd Okręgowy ustalił też, że w związku ze sprzedażą energii elektrycznej po stronie pozwanego powstała zaległość w łącznej kwocie 113.983, 47zł , na którą składały się następujące pozycje:

- 26.396,26 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 5.689,67zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 6.060,73 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 1.014,38 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 27.596,06 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 01.08.2014 r. do dnia zapłaty,
- 5.514,79 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 6.117,49 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 09.10.2013 r. do dnia zapłaty,
- 25.062,43 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 01.08.2014 r. do dnia zapłaty,

- 8.052,67 zł tytułem niezapłaconej faktury nr (...) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 01.08.2014 r. do dnia zapłaty,
- 241 zł tytułem niezapłaconej noty odsetkowej nr (...),
- 615zł tytułem niezapłaconej noty odsetkowej nr (...),
- 1.622,34 zł tytułem skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 27.596,06 zł z faktury nr (...) od dnia wymagalności do dnia dokonania wpłaty przez pozwanego wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Jak następnie ustalono w sprawie, w trakcie współpracy pozwany dokonał przelewem na rzecz powódki między innymi następujących płatności:

- w dniu 03.09.2013 r. kwotę 26.396,26 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 08.08.2013 r. kwotę 6.701,30 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 20.08.2013 r. kwotę 6.060,73 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 12.08.2013 r. kwotę 1.014,38 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 06.08.2013 r. kwotę 27.596,06 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 26.06.2013 r. kwotę 5.514,79 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 21.06.2013 r. kwotę 6.117,49 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...),
- w dniu 02.07.2013 r. kwotę 25.062,43 zł, w tytule przelewu podając fakturę nr (...).

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie, jako że zgodnie z § 17 ust. 4 Ogólnych warunków umów kompleksowych (...) S.A. powódka była uprawniona do zarachowania wpłaty dokonanych przez pozwanego wskazanych w sprzeciwie od nakazu zapłaty na poczet innych – wcześniejszych jego zaległości. W tym zakresie Sąd Okręgowy miał na uwadze, że pozwany nie zakwestionował okoliczności, że strony związane były treścią wskazanych ogólnych warunków umów kompleksowych, w związku z czym w świetle art. 230 k.p.c. okoliczność tę uznać należało za przyznaną. Pozwany nie wykazał również w świetle art. 6 k.c., aby zapłacił wcześniej wymagalne należności, na które powódka zaliczyła wpłaty określone w sprzeciwie od nakazu zapłaty. Sąd Okręgowy uznał jednocześnie, że zgodnie z zasadą swobody umów określoną w treści art. 353¹ k.c., strony w umowie określiły zasady zarachowania dokonanych wpłat, co mogły uczynić nawet w świetle treści art. 451 k.c. Jednoznacznie wynika to bowiem z § 17 ust. 4 ogólnych warunków umów kompleksowych (...) S.A., którego obowiązywania pomiędzy stronami pozwany nie kwestionował i którymi strony były związane w świetle art. 384 k.c. Zdaniem Sądu Okręgowego, w świetle art. 6 k.c., pozwany nie wykazał również, aby w momencie podpisywania kolejnej umowy na dostawę energii elektrycznej strony uzgodniły, że powódka oświadczyła (zadeklarowała), że wszelkiego rodzaju opóźnienia w płatnościach będą rozstrzygane na korzyść pozwanego, w szczególności, że powódka nie będzie od nich naliczała odsetek ustawowych zwłaszcza, że powódka zakwestionował takie ustalenia.

Obowiązek pozwanego do zapłaty ceny za sprzedaną energię elektryczną wynikał z treści art. 535 k.c., zaś podstawę prawną żądania odsetek ustawowych za opóźnienie oraz odsetek skapitalizowanych stanowiły przepisy art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 482 k.c. Pozwany nie kwestionował zarówno poszczególnych kwot określonych w fakturach, jak i dat ich wymagalności oraz kwot skapitalizowanych odsetek określonych w notach odsetkowych, zatem zgodnie z treścią art. 230 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał te okoliczności za przyznane. Dokonany przez powódkę sposób kapitalizacji odsetek nie budził również wątpliwości tego Sądu pod względem rachunkowym.

O kosztach procesu, na które składały się opłata od pozwu oraz opłata za czynności radcy prawnego, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 2 oraz art. 108 § 1 k.p.c., kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył apelacją pozwany w oparciu o następujące zarzuty:

- naruszenie art. 230 k.p.c. poprzez przyjęcie, że pozwany przez przemilczenie nie zakwestionował okoliczności związania stron procesu Ogólnymi warunkami umów kompleksowych, podczas gdy pozwany wnosił o oddalenie powództwa w całości kwestionując jego zasadność, co do zasady i co do wysokości, a co za tym idzie związanie stron postępowania ogólnymi warunkami umów kompleksowych,
- naruszenie art. 210 § 2¹ k.p.c. poprzez zaniechanie przez sąd pouczenia pozwanego, występującego w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika o treści art. 162, 207, 217, 229 i 230 k.p.c., co miało istotne znaczenie w niniejszej sprawie, albowiem pozwany nie znał swoich praw i obowiązków i nie zostały mu wyjaśnione w sposób przewidziany przepisami prawa,
- naruszenie art. 232 k.p.c. poprzez uznanie przez sąd, że powód w trakcie postępowania dowodowego wykazał obowiązywanie między stronami ogólnych warunków umów kompleksowych, w sytuacji, gdy powód nie przedstawił dowodu na wyrażenie przez pozwanego zgody na stosowanie (...), a pozwany w trakcie postępowania nie uznał tychże (...) za wiążące,
- naruszenie art. 353¹ k.c. poprzez uznanie przez sąd, że pozwany wyraził w umowie zgodę na stosowanie w stosunku do niego ogólnych warunków umów kompleksowych,
- naruszenie art. 535 k.c., poprzez przyjęcie, że pozwany nie dokonał zapłaty tytułem należności wynikających z faktur VAT objętych żądaniem zapłaty, w sytuacji, gdy przedstawił dowody zapłaty,
- naruszenie art. 451 § 1 k.c. poprzez uznanie, że wskazany przepis nie miał zastosowania do umowy wiążącej strony w sytuacji, gdy pozwany dokonując płatności wskazał tytuł płatności i nigdy nie złożył podpisu pod ogólnymi warunkami umów kompleksowych, na które powołuje się powód, a co za tym idzie - nie wyraził zgody na dokonywanie rozliczeń płatności w sposób w nich określony.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów apelacji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Wniósł też o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów sądowych, kosztów zastępstwa procesowego oraz uiszczonej opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania.

Dodatkowo, w pismach procesowych z dnia 25 listopada 2016 r. pozwany wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w postaci potwierdzeń zapłaty faktur VAT wskazanych przez powódkę na okoliczność wykazania, że pozwany nie ma zaległości wobec powódki w kwocie określonej w pozwie oraz na okoliczność wykazania wysokości należności, jaką pozwany uiszczył na rzecz powódki w okresie od 21.06.2013 r. do 25.10.2013 r., tj. po otrzymaniu wezwania do zapłaty z dnia 5 czerwca 2013 r. (k. 211-236 i k. 237-257).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty były trafne.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne te ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, które odnoszą się do faktu zawarcia umów przez strony dniami 19 grudnia 2002 r. i 1 sierpnia 2010 r., faktur VAT, którymi powódka obciążała pozwanego, oraz dat uregulowania przez pozwanego należności wynikających z tych faktur. Odmiennie natomiast Sąd Odwoławczy ustalił okoliczności dotyczące związania stron postanowieniami ogólnych warunków umów kompleksowych, oraz stanu zadłużenia pozwanego wobec powódki, co zostanie szerzej przedstawione w dalszej części rozważań.

Dodatkowo, materiał dowodowy zebrany przez Sąd pierwszej instancji Sąd Apelacyjny uzupełnił na podstawie art. 382 k.p.c. o dowody (osobowe i z dokumentów) dopuszczone i przeprowadzone w ramach postępowania odwoławczego.

Na rozprawie w dniu 30 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z dokumentów załączonych do pism procesowych pozwanego z dnia 25 listopada 2016 r. na okoliczność rozliczenia stron postępowania. Powyższe dowody w postaci wyciągów z rachunku bankowego pozwanego obejmujących okres od 21 czerwca 2013 r. do 25 października 2013 r. (k. 217-236, k. 238-257) posiadały walor nowości w rozumieniu art. 381 k.p.c. oraz były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

W oparciu o te dokumenty, co do których powódka w żaden sposób się nie ustosunkowała, Sąd Apelacyjny ustalił, w jaki sposób powódka winna była zarachowywać spełnione przez pozwanego świadczenie. Sąd Apelacyjny przyjął mianowicie, że po otrzymaniu wezwań do zapłaty kwoty 151.839,09 zł i 886,53 zł z dnia 5 czerwca 2013 r. (k. 56 i k. 57) pozwany wpłacił na rachunek bankowy powódki łączną kwotę 259.134,25 zł tytułem należności za pobraną energię elektryczną, wynikającą z faktur VAT objętych pozwem (tj. (...) nr: (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...)) i (...)) oraz innych faktur VAT, na poczet których powódka niezasadnie zaksięgowała kwotę dochodzoną pozwem (w sposób opisany w piśmie procesowym z dnia 25 czerwca 2015 r., k. 98-99v.). Każdorazowo w tytule przelewu pozwany wskazywał dług, który chciał uregulować, wpisując numer dokumentu rozrachunkowego oraz wartość zaspokajanego świadczenia z niego wynikającą.

Co więcej, wpłat kwot składających się na żądanie pozwu dokonano w okresie od 21 czerwca 2013 r. do 3 września 2013 r., zaś w pozwie terminy początkowe roszczenia o zapłatę odsetek ustawowych z uwagi na opóźnienie oznaczono na dzień 9 października 2013 r. i dzień 1 sierpnia 2014 r., stąd niezrozumiałym było, w jaki faktycznie sposób powódka rozliczyła wpłacone z tego tytułu i na tej podstawie kwoty. Powódka przy tym nie wykonała zarządzenia z dnia 27 października 2016 r., doręczonego pełnomocnikowi w dniu 3 listopada 2016 r. (k. 202v.), w którym zobowiązano ją do przedstawienia - w terminie 14 dni - wyczerpania, w którym zostanie wskazane, jaką kwotę pozwany wpłacił po otrzymaniu wezwania do zapłaty z dnia 5 czerwca 2013 r. i w jaki sposób powódka zarachowała tę kwotę na poczet odsetek od kwot wynikających z faktur dochodzonych pozwem (w związku z faktem, że powódka domaga się odsetek za opóźnienie od kwot częściowych składających się na dochodzoną pozwem należność 113.983,47 zł od dnia 1 sierpnia 2014 r. i od dnia 9 października 2013 r.).

Na rozprawie w dniu 30 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny dopuścił też dowód z przesłuchania stron ograniczając go - zgodnie z dyspozycją art. 302 § 1 zd. drugie k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.- do przesłuchania pozwanego na okoliczności związane z zawarciem umowy kompleksowej w 2010 r. oraz rozliczenia się stron na jej podstawie. Zeznaniami tym Sąd Apelacyjny w całości dał wiarę, ponieważ zostały one osadzone w okolicznościach faktycznych stanowiących podstawę powództwa, a ponadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego zeznania te były precyzyjne, przedstawiały logiczny ciąg zdarzeń związanych z zapłatą należności za pobraną energię elektryczną oraz w wystarczającym stopniu naświetliły najistotniejsze fakty w sprawie.

Z przesłuchania pozwanego wynikało, że w momencie zawarcia umowy kompleksowej w 2010 r. nie przedstawiono mu do zapoznania się treści ogólnych warunków umów kompleksowych (...) S.A., ani też nie doręczono mu ich w późniejszym czasie. Wyjaśnił przy tym, że gdyby faktycznie posiadał wobec powódki zobowiązanie w dochodzonej pozwem wysokości, to najprawdopodobniej (...) S.A. już dawno przestałaby dostarczać mu energię, a tak się w tej sprawie nie stało. Podkreślił bowiem, że po roku 2010 powódka zawarła z nim kolejne umowy tego rodzaju, które były realizowane. Dodał też, że z racji wcześniejszego corocznego zakupu dużej ilości energii elektrycznej, w 2010 r. w ramach negocjacji warunków umowy kompleksowej powódka oświadczyła mu, iż nie będzie obciążany karami z tytułu ewentualnych opóźnień w spłacie przyszłych świadczeń, wynikających z tej umowy kompleksowej

W ocenie Sądu Apelacyjnego, z treści znajdującej się w aktach sprawy umowy kompleksowej nr (...), zawartej przez strony postępowania w dniu 1 sierpnia 2010 r., nie wynika – wbrew stanowisku powódki - aby jej integralną część stanowiły ogólne warunki umów kompleksowych (...) S.A. (vide: umowa kompleksowa, k. 29-34).

Ogólne warunki umów są tzw. wzorcem kwalifikowanym i wiążą strony tylko wówczas, że stały się składnikiem umowy przez odwołanie się do nich. Tymczasem w § 1 pkt 2 umowy kompleksowej nr (...) strony umowy odwołały się wyłącznie do treści samej umowy oraz Taryfy lub Cennika dla energii elektrycznej dotyczących Odbiorców obsługiwanych przez (...) S.A., Taryfy Dystrybutora i powszechnie obowiązujących przepisów prawa (z późniejszymi zmianami i aktami wykonawczymi).

Z pozostałych zapisów tej umowy również nie wynika, aby do opisanej tam usługi kompleksowej zastosowanie miały (...). Wśród wymienionych wprost w § 13 pkt 5 tej umowy integralnych jej części znalazły się bowiem wyłącznie: kserokopia dokumentu stwierdzającego tytuł prawny do obiektu, dokument potwierdzający stan przejścia dotychczasowego układu pomiarowo-rozliczeniowego oraz opis techniczny urządzeń elektrycznych odbiorcy.

Przytoczone zapisy umowy jednoznacznie zatem wskazują, że rzeczony ogół warunków umów nie miały jakiegokolwiek związku z warunkami współpracy stron. Nie ma zatem podstaw do uznania, że określone w nich zasady świadczenia usług kompleksowych miały wprost zastosowanie do stosunku zobowiązaniowego z dnia 1 sierpnia 2010 r. Ogólne warunki umów kompleksowych (...) S.A. (k. 108-115) nie zostały przecież wydane przez organ konstytucyjny na podstawie delegacji ustawowej, dlatego nie mają charakteru normatywnego, powszechnie obowiązującego i nie stanowią w związku z tym źródła prawa materialnego.

Za kluczowe tym samym należy uznać oświadczenie pozwanego – wyrażone po raz pierwszy w sprawie w sprzeciwie od nakazu zapłaty (k. 79) i podtrzymane na rozprawie przed Sądem Apelacyjnym w dniu 30 listopada 2016 r., że przy zawarciu umowy kompleksowej w 2010 r. (...) S.A. zaproponowała, by wszelkiego rodzaju opóźnienia w terminach płatności dokonywanych na podstawie tego stosunku były rozstrzygane na korzyść odbiorcy. Takie reguły rozliczeń pozostawały w logicznym związku z faktem kontynuacji współpracy stron w tożsamym zakresie w kolejnych latach. Innymi słowy, gdyby strony postępowania faktycznie wiązały zasady rozliczeń z ogólnych warunków, na które powoływała się powódka, to względy ekonomiczne oraz reguły racjonalnego gospodarowania przemawiałyby za zaprzestaniem dostarczania pozwanemu energii elektrycznej po upływie terminu określonego w wezwaniu do zapłaty z 5 czerwca 2013 r. Powódka tymczasem nie tylko nie zaprzestała dostarczać odbiorcy energii elektrycznej, ale w kolejnych latach podpisywała z nim nowe umowy, których przedmiotem była usługa tego samego rodzaju. Należy przy tym zaakcentować, że omawiana umowa nie była pierwszą zawartą przez strony, gdyż od lat współpracowały one na podobnych warunkach w przedmiotowym obszarze, stąd prawdopodobne było zaoferowanie przez powódkę dogodniejszych (preferencyjnych) dla pozwanego warunków rozliczeń na przyszłość zwłaszcza, iż nabywał on od dostawcy co roku znaczną ilość energii.

Wszystko to, zdaniem Sądu Apelacyjnego, przemawiało za przyjęciem, że strony postępowania nie wiązały postanowienia ogólnych warunków umów kompleksowych (...) S.A. Łączyły je natomiast ustalenia co do tego, że odbiorca nie będzie obciążany karami z tytułu ewentualnych opóźnień w spłacie przyszłych świadczeń, wynikających z umowy kompleksowej zawartej w 2010 r., przez przyzmat których należało wyklądać dyspozycję art. 451 § 1 k.c..

W tym stanie rzeczy uznać należało, że podniesione w apelacji pozwanego zarzuty naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisów art. 230 k.p.c. i art. 232 k.p.c. były słuszne. Na podstawie okoliczności faktycznych, właściwie przedstawionych i zweryfikowanych jak w niniejszych rozważaniach, nie można bowiem wywieść, aby powództwo było usprawiedliwione co do zasady, ale też co do wysokości. Powódka nie sprostowała przecież obowiązkowi przytoczenia okoliczności faktycznych, z których wywodziła roszczenie (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz obowiązkowi wskazania na dowody, których przeprowadzenie potwierdziłoby zasadność jej twierdzeń o faktach (art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c.) i to zarówno w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, jak też przed Sądem drugiej instancji.

Zestawienie rzekomych zaległości pozwanego oraz sposób ich zarachowania – pomijając już kwestię, iż odwołuje się ono do reguł wynikających z ogólnych warunków umów kompleksowych, które jak wynika z przedstawionych wyżej rozważań – nie łączyły stron w niniejszej sprawie - zostało dołączone do pisma powódki z dnia 25 czerwca 2015 r. (k. 100-103).

Nie sposób jednak uznać tego zestawienia za dokument w rozumieniu art. 245 k.p.c, nie jest ono przez nikogo podpisane, co najwyżej zatem stanowić może „inny środek dowodowy”, o jakim mowa w art. 309 k.p.c. Nie wiadomo jednak, czy sporządzała je osoba zorientowana w sprawach rozliczeń powódki z kontrahentami, nie zostały też do niego dołączone żadne dokumenty źródłowe, w tym faktury Vat, z których zapłatą pozwany rzekomo zalegał. Zatem trudno przyjąć tylko w oparciu o to zestawienie, aby pozwany miał wobec powódki zaległości w zapłacie innych faktur – z wcześniejszej daty niż faktury objęte pozwem. Z kolei należności z faktur wskazanych w pozwie i stanowiących podstawę faktyczną powództwa, zostały przez pozwanego uregulowane, co wynika z dokumentów załączonych do sprzeciwu od nakazu zapłaty.

Dalej wskazać należy, że fakty doniosłe dla rozstrzygnięcia sprawy i składające się na podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, mające oparcie w dowodach znajdujących się już w aktach sprawy, nie były – wbrew odmiennemu stanowisku Sądu orzekającego w tej materii – objęte zakresem faktów przyznanych przez stronę przeciwną (art. 230 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano że w sytuacji, gdy strona nie wypowie się co do faktów przytoczonych przez stronę przeciwną, sąd nie może tylko z tej przyczyny uznać tych faktów za przyznane, ponieważ zastosowanie art. 230 k.p.c. jest możliwe tylko wówczas, gdy sąd weźmie pod uwagę wynik całej rozprawy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2016 r., sygn. akt I CSK 231/15, publ. Lex nr 2109626 i powołane tam orzeczenia). Oznacza to, że sąd musi powziąć – z tym, że na podstawie wyniku całej rozprawy, czyli wszystkich okoliczności sprawy, całego materiału procesowego – przekonanie, że strona nie zamierzała i nie zamierza zaprzeczyć istnieniu faktów przytoczonych przez stronę przeciwną. W rozpoznawanej zaś sprawie oczywiste jest, że pozwany od momentu wdania się w spór nie zamierzał przyznać faktów podanych w pozwie, co wyraźnie wynikało z treści sprzeciwu od nakazu zapłaty oraz przyjętego i niezmiennego aż do zamknięcia rozprawy, stanowiska procesowego.

Na gruncie powyższego trafne okazały się również wskazane przez pozwanego uchybienia prawu materialnemu, polegające na naruszeniu przy rozstrzygnięciu tej sprawy przepisów art. 451 § 1 k.c. oraz art. 535 k.c., jak też art. 353¹ k.c.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że skoro kontrahentów nie wiązały zasady rozliczeń określone w ogólnych warunkach umów kompleksowych (...) S.A., to do zawartej przez nich umowy znajdował w pełni zastosowanie przepis art. 451 § 1 zd. 1 k.c. Zgodnie z jego dyspozycją to dłużnik w pierwszej kolejności (przed wierzycielem) ma uprawnienie do wskazania, który ze swoich długów chce zaspokoić, a wyborowi temu wierzyciel nie może się sprzeciwić.

W niniejszej sprawie pozwany z powyższego uprawnienia skorzystał, gdyż każdorazowo w tytułach przelewów dokonanych w następstwie wezwania go do zapłaty (vide: wezwanie do zapłaty z 5 czerwca 2013 r., k. 56-57) wskazywał dług, który chciał zaspokoić wpisując numer dokumentu rozrachunkowego oraz wartość zaspokajanego świadczenia z tego dokumentu wynikającą. A contrario, powódka nie była uprawniona do zarachowania wpłacanych na tej podstawie kwot na rozliczenie należności z faktur VAT nieobjętych pozwem (pomijając już kwestię, że nie wykazała, aby istniały jakiegokolwiek zaległości pozwanego względem niej, o czym była mowa wyżej).

Mając przy tym na względzie ustalenia kontrahentów co do tego, że wszelkiego rodzaju opóźnienia w terminach płatności dokonywanych na podstawie umowy kompleksowej z 2010 r. będą rozstrzygane na korzyść odbiorcy (tj. bez naliczania jakiegokolwiek kar finansowych), brak było tu równocześnie podstaw do zastosowania regulacji zawartej w zdaniu 2 § 1 art. 451 k.c. Przepis art. 451 § 1 zd. 2 k.c. nie ma charakteru bezwzględnie wiążącego, stąd kontrahenci mogli w umowie ustalić inne zasady rozliczeń zaległych należności (głównych i ubocznych).

Powyższe względy prowadziły do wniosku, że pozwany w całości uregulował cenę na rzecz powódki za dostarczoną mu na podstawie umowy kompleksowej z 1 sierpnia 2010 r. energię elektryczną, a powódka nie wykazała, aby po jego stronie istniały zaległości.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że na aprobatę nie zasługiwał jedynie zarzut naruszenia art. 210 § 2¹ k.p.c. polegający na zaniechaniu przez sąd pouczenia pozwanego, występującego w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika, o treści art. 162, 207, 217, 229 i 230 k.p.c.

Apelujący nie wziął jednak pod uwagę tego, że wraz z zawiadomieniem o terminie pierwszej wyznaczonej w sprawie rozprawy uzyskał obszernie pouczenie o przysługujących mu uprawnieniach procesowych (vide: k.120-121), w tym instytucji tzw. faktów przyznanych. W konsekwencji zarzut braku pouczenia o treści art. 229 k.p.c. i art. 230 k.p.c. nie mógł się ostać w tej sprawie.

Podkreślenia wymaga tu także, że wskazany przepis art. 210 § 2¹ k.p.c. nakładający na sąd obowiązek pouczenia strony o treści art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c. odnosi się stricte tylko do rozprawy. Na rozprawie zatem sąd winien pouczyć stronę działającą w postępowaniu bez profesjonalnego pełnomocnika o przepisach postępowania, które regulują zasady podejmowania przez strony określonych czynności procesowych oraz skutki jakichkolwiek zaniechań w tym przedmiocie, co też uczynił. Fakt dokonania tego pouczenia przez Sąd Okręgowy (oraz jego treść) został utrwalony w dźwiękowym zapisie rozprawy z dnia 29 października 2015 r. i odnotowany w skróconym protokole pisemnym z tej czynności (k. 127).

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Apelacyjny zważył, że powództwo podlegało oddaleniu w całości, dlatego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie drugim wyroku na podstawie art. 98 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., a także zgodnie z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490). Na zasądzoną kwotę składały się: opłata sądowa od apelacji uiszczona przez pozwanego w kwocie 5.700 zł, wynagrodzenie radcy prawnego za prowadzenie sprawy w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 3.600 zł (jako, że przed Sądem pierwszej instancji pozwany działał bez profesjonalnego pełnomocnika) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Dariusz Janiszewski SSO Barbara Rączka-Sekścińska